

Галина Ковальчук,

доктор історичних наук, професор,

директор Інституту книгознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: kovalchuk@nbuv.gov.ua

<https://orcid.org/0000-0001-8843-9584>

3 ДОСВІДУ АТРИБУЦІЇ ДРУКОВАНИХ КНИЖКОВИХ ПАМ'ЯТОК У НАЦІОНАЛЬНІЙ БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

У статті представлено згруповані за різними напрямками певні результати атрибуції стародруків та рідкісних видань, які були оприлюднені в публікаціях науковців Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за останні роки. Під атрибуцією книжкових пам'яток розуміється встановлення вихідних відомостей (автора, назви, місця й часу видання) дефектних (неповних, пошкоджених) примірників, анонімних видань або видань, що мають неправдиві вихідні дані. Доводиться, що книгознавча школа Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського має значний досвід у галузі атрибуції книжкових та інших пам'яток історії та культури, які зберігаються в бібліотечних фондах, високий рівень відповідних студій, напрацьовану методику їх проведення, а атрибуція є важливою складовою дослідження книжкових пам'яток.

Ключові слова: атрибуція, книжкові пам'ятки, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Інститут книгознавства.

Постановка проблеми. Атрибуція стародруків та рідкісних видань є важливою ланкою історико-книгознавчих досліджень. Слід визнати, що серед різних книгознавчих досліджень історико-книгознавчі, насамперед у великих бібліотеках, є потужним напрямом наукових студій. Сьогодні в українських бібліотеках (національних, обласних наукових, бібліотеках класичних університетів), де є історико-культурні фонди, працюють спеціалісти, які мають значний досвід роботи з книжковими пам'ятками, високу кваліфікацію. Саме завдяки цьому вони здатні виявляти помилково описані колись у каталогах книжкові пам'ятки, чи визначити не ідентифіковані досі примірники, що втратили свого часу

титульні сторінки. Таким чином до наукового обігу вводиться нова інформація про наявність у державі національної культурної спадщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовні дослідження в галузі атрибуції рукописних книжкових пам'яток здійснили останнім часом науковці Інституту рукопису НБУВ Л. А. Гнатенко, О. А. Іванова, О. М. Гальченко, Т. А. Добрянська, проте, при всій близькості проблем, рукописні книги не є предметом нашого дослідження. В Інтернеті можна знайти безліч публікацій щодо антикварних книжок, але вони мають переважно рекламний характер. Цікаві моменти з атрибуції контрафактних стародруків містять публікації колеги з Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника І. Б. Качур. Значну увагу проблемам атрибуції стародруків, а також інших видів видань, зосереджених у спеціалізованих історико-культурних фондах НБУВ, приділяють і науковці всіх відділів Інституту книгознавства, що, власне, і буде продемонстровано у статті.

Отже, *метою* статті є виявлення, дослідження, групування за окремими напрямками наукових студій, присвячених атрибуції книжкових та інших пам'яток у бібліотечних фондах, що опубліковані впродовж останніх десятиріч співробітниками Інституту книгознавства НБУВ. Привертання уваги до цього напрямку досліджень є не випадковим, адже атрибуція пам'яток, як галузь діяльності та комплекс наукових досліджень, є актуальною для різних видів пам'яток і досить швидко розвивається, що демонструють, наприклад, численні конференції чи семінари. Невипадково проблема атрибуції та експертизи пам'яток затверджена як відомча наукова тема Інституту книгознавства НБУВ на 2019–2021 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під атрибуцією книжкових пам'яток ми розуміємо встановлення вихідних відомостей (автора, назви, місця й часу видання) дефектних (неповних, пошкоджених) примірників або видань, що мають неправдиві вихідні дані. З цим може бути пов'язане визначення автентичності твору чи його фальсифікату та встановлення справжнього автора чи місця й часу виходу книжки. Це стосується також встановлення автора анонімного твору або твору, опублікованого під нерозкритим псевдонімом. У переважній більшості атрибуція проводиться до задованих видань, адже сьогодні відповідно до чинних стандартів на виданні мають бути зазначені всі основні відомості про видання.

Випадки, коли потрібна чи проведена атрибуція різних видів бібліотечних документів з історико-культурних фондів – книжок, гравюр, нот, грамплатівок – можуть бути абсолютно різні. Методика атрибуції теж буде змінюватися залежно від видів документів. Спробуємо згрупувати

напрями атрибуції різних документів, проведеної співробітниками Інституту книгознавства НБУВ.

Найбільше серед публікацій науковців Інституту книгознавства на названу тему представлені статті, присвячені атрибуції стародруків, насамперед кириличних, тобто стародруків, надрукованих старослов'янським кириличним шрифтом. Так, завідувачка відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ Н. П. Бондар, яка є одним із провідних спеціалістів в Україні з дослідження кириличних стародруків, активно використовувала комплексну методику атрибуції таких видань для укладання друкованих наукових каталогів [1]. При підготовці зведеного по НБУВ каталогу кириличних стародруків автором атрибутовано чи переатрибутовано десятки примірників і фрагментів видань, які свого часу за браком відповідних наукових і довідкових джерел були описані помилково чи взагалі не атрибутовані: у картковому каталозі, наприклад, було зазначено: «Євангеліє приблизно XVII ст.». Прикладами вдалої ідентифікації та наукової атрибуції нею рідкісних видань можна вважати острозький Часослов 1602 р. (другий відомий у світі примірник, був описаний раніше як віленський Часовник кінця XVI – початку XVII ст.); київський Октоїх 1628 р. (теж другий відомий примірник у світі) та ін. Ретельні попримірникові дослідження інших стародруків дали змогу виявити ряд варіантів у наборі, друці, художньому оформленні, у філігранях паперу низки видань, невідомих до того в бібліографії, у т. ч. у виданнях Івана Федорова та Петра Мстиславця. Автором було виправлено також помилки в легендах походження примірників із певних історичних бібліотечних зібрань.

Багато публікацій і кандидатська дисертація Н. П. Бондар присвячені методиці філігранологічних досліджень стародруків, тобто визначення та ідентифікації водяних знаків на папері, що теж допомагає в атрибуції давніх видань. Крім того, низка її статей безпосередньо розкриває проведenu атрибуцію різних стародруків, власницьких записів у них [2].

Значення атрибуції кириличних стародруків продемонструвала також старший науковий співробітник відділу стародруків та рідкісних видань Н. В. Заболотна. Її увага була зосереджена насамперед на атрибуції почаївських стародруків невеликого обсягу, примірники яких з різних причин взагалі не мають титульних аркушів [3]. Більшість подібних видань не знайшли свого відображення в сучасній бібліографії або через засади, прийняті укладачами конкретного каталогу, або через те, що ці видання не завжди вдавалося виявити й виокремити, наприклад, у складі конволютів. Крім того, окреме невелике видання без титулу могло сприйматися як фрагмент якогось більшого видання. Автор детально

розкрила методику визначення назв або умовних назв видань, місце їх друкування (за елементами художнього оформлення, шрифтами, у т. ч. курсивним шрифтом, який уперше був використаний саме в Почаївській друкарні в 50-х роках XVIII ст., і це може допомогти в умовному датуванні видань – у межах кількох років, одного чи кількох десятиліть, половини чи чверті століття. Для датування можуть бути використані й відомості про водяні знаки на папері, і датовані покрайні записи, проте зазвичай використовується комплекс критеріїв для датування, що допомагає максимально звузити приблизний період виходу). Нею також розглянуті варіанти почаївських стародруків як свідчення тогочасної коректорської діяльності [4]. У кількох публікаціях Н. В. Заболотна проаналізувала варіанти унівських Службників 1740 р., невідоме унівське видання Требника. Спільно з О. О. Железняк вона дослідила старообрядницькі почаївські видання, особливості їхніх примірників у НБУВ – самобутнє явище в історії друкарства України кінця XVIII – початку XIX ст.

Атрибуції іноземних стародруків або вітчизняних стародруків, надрукованих латинським шрифтом, присвячені дослідження й інших співробітників відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ. Зокрема, старший науковий співробітник Ю. К. Рудакова оприлюднила апробовану нею методику атрибуції латиношрифтних видань, виділила елементи книжок, найбільш результативні при проведенні атрибуції: підзаголовки, підписи в присвятах і передмовах, колофони (заклучні слова тексту в стародруках), колонтитули, дозволи на друк; подала приклади атрибуції за змістом творів [5], провела відповідне заняття. Вона наголосила на тих можливостях, які надає сьогодні Інтернет для атрибуції стародруків, і продемонструвала це на прикладі ідентифікації дефектного примірника палеотипу, а також підкреслила важливість використання друкованого репертуару українських стародруків для атрибуції дефектних примірників латиношрифтних видань [6]. Ще один цікавий напрям атрибуції – за художнім оформленням – дослідниця проаналізувала на прикладі видання 1508 р. – твору асирійського лікаря Юханни ібн Масавайха [7]. У її публікаціях міститься також інформація про виявлені нові, невідомі в бібліографії видання, що доводиться завдяки атрибуції.

Певною мірою новаторськими для вітчизняного книгознавства можна вважати виступи на конференціях і публікації наукового співробітника відділу стародруків та рідкісних видань О. Ю. Курганової, присвячені застосуванню ідентифікатора LOC-фінгерпринт для атрибуції іноземних стародруків, що тепер активно використовується в НБУВ, як і в більшості країн Європи, для формального розпізнавання старод-

руків. Фінгерпринт – це усталена послідовність знаків, виділених із певних сторінок видання. Цей ідентифікатор стародрукованих видань широко використовується як еквівалент міжнародного стандартного номера книги (ISBN). Дослідниця не тільки обґрунтовувала доцільність введення ідентифікатора фінгерпринт у бібліографічний опис іноземних стародруків НБУВ і запровадила цю діяльність у відділі стародруків та рідкісних видань, а й переконливо продемонструвала можливості ідентифікатора на прикладі розрізнення варіантів трьох видань серії «Республіки» з колекції ельзевірів (видань всесвітньо відомої голландської фірми Ельзевірів XVII ст.) НБУВ [8].

При вивченні історії та друкарської продукції римо-католицьких друкарень на території України старшому науковому співробітнику відділу стародруків та рідкісних видань І. О. Римарович вдалося атрибутувати контрафактні стародруки – дуже цікаве і малодосліджене явище вітчизняної історії книговидавництва, і на конкретних примірниках довести існування видавничих підробок у XVIII ст. Видання з фальшивими вихідними даними, що в книгознавстві визначаються терміном «контрафактні видання», здійснені з порушенням авторського права (незважаючи на те, чи існувало певне законодавство в той час у конкретному регіоні), шляхом відтворення і розповсюдження чужого твору з метою отримання комерційної вигоди без згоди правовласників. До них належать і передруки видань. Як зазначила дослідниця [9], контрафактні видання для видавців мали певні переваги: по-перше, друкар позбавляв себе клопоту і відповідальності, пов'язаних із отриманням привілею на видання та виплати авторського гонорару; по-друге, оминалося «підводне каміння» цензури; по-третє, процес друкування був набагато легшим і швидшим, оскільки друкар користувався чітким друкованим, а не рукописним текстом, з яким важче було працювати. Видавничі фальсифікати виявлені І. О. Ціборовською-Римарович серед видань друкарень Бердичівського монастиря босих кармелітів (працювала у 1760–1844 рр.) [9] та Луцького домініканського монастиря (1787–1836) [10].

Взагалі тема видавничих підробок, фальсифікатів є надзвичайно цікавою, і, як підтвердили в т. ч. дослідження співробітників Інституту книгознавства, що ґрунтуються безпосередньо на фондах НБУВ, це – непоодинокі явища. Різні проблеми, пов'язані з фальсифікатами, псевдовиданнями, їх розпізнаванням та доведенням контрафактності викладені в публікації Г. І. Ковальчук [11]. Авторка зазначила, що фальсифікати, підробки, контрафакції чи контрафактні, піратські видання, псевдовидання – це все свого роду синоніми, хоча відмінності в дефініціях

цих термінів є. Скажімо, бібліотеки і раніше копіювали відсутні у книзі аркуші для повноти примірника, але вони не видавали цей доповнений примірник за оригінал, і в цьому основна відмінність від комерційних підробок, що набирає популярності останнім часом. По суті, мова йде про автентичне видання, або примірник, що має автентичний вигляд: за допомогою сучасної техніки копіюється титульний аркуш (чи навіть багато аркушів, відсутніх у примірнику), роздруковується на папері ручного виробництва з вержерами (сьогодні такий папір теж виготовляється на замовлення), і ця копія вшивається в блок книги, тобто видається за оригінал. Інша справа – так звані псевдовидання, які мають на титулі завідомо неправдиві відомості. Зразком псевдовидань можуть бути старообрядницькі стародруки, які передруковані наприкінці XVIII – на початку XIX ст. або на замовлення старообрядців у легальних друкарнях, або надруковані в старообрядницьких друкарнях, зокрема в Клинцях Чернігівської губернії, слово в слово, як це було в московських оригіналах до церковної реформи патріарха Никона, тобто місцем видання зазначено Москву, а часом видання – певний рік першої половини XVII ст. У кращому випадку, наприкінці книги можуть бути надруковані певні справжні вихідні відомості, але якщо уважно не перевіряти книгу, то старообрядницький пізніший передрук можна прийняти за оригінал.

Конкретні фальсифікати XIX ст. розглянула А. В. Бондарчук, яка підкреслила проблему правильного бібліографічного опису псевдовидань. Помилковий у будь-якій позиції бібліографічний опис у каталогах та базах даних призводить до викривлення бібліографічної інформації про видання та ускладнює пошук книги. Як відомо, основним джерелом інформації для бібліографічного опису є титульний аркуш, але у випадку з псевдовиданнями інформація на ньому часто не відповідає дійсності. Потрібно з'ясувати реальні вихідні відомості видання. Авторка довела це на прикладі примірників двох німецьких псевдовидань XIX ст. Карла Марії Зейппеля (Carl Maria Seyppel; 28 липня 1847 р. – 20 листопада 1919 р.) з фондів відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ: підробки «Щоденника Колумба» та книги кумедних історій начебто з життя давніх єгиптян доби Раннього царства [12].

Закордонні політичні підробки видань радянського часу представила Т. Д. Антонюк [13]. Дослідниця проаналізувала примірники видань відділу зарубіжної україніки НБУВ, у яких за ідеологічно лояльними для цензури обкладинкою, титульним аркушем, анотацією та першими й останніми сторінками книги замасковано основний текст, спрямований пробудити у громадян УРСР 1960–1980 рр. інтерес до національного

питання і спонукати критично мислити щодо радянської дійсності. Ці рідкісні видання є справжніми книжковими пам'ятками своєї епохи, вони були заборонені цензурою і в радянський час одиничні примірники їх перебували у спецховищі.

Ще один напрям атрибуції видань становить їх дослідження за способом поліграфічного відтворення інформації. Наприкінці XIX – на початку XX ст., наприклад, крім традиційної технології друкарства, використовували мімеограф, гектограф (переважно для розповсюдження нелегальних чи заборонених видань); засобами склографії, літографії могли друкувати не лише зображення, а й певні, щоправда, невеликі за обсягом тексти, ноти. У XX ст. засобами так званої малої поліграфії тиражували лекції у вищих навчальних закладах, невеликі брошури тощо. Незначна кількість таких видань збереглася в державних бібліотечних фондах; це теж пам'ятки культури свого часу, на яких нерідко не зазначено місця та часу появи. Датовати такі видання без вихідних відомостей, не відображені, як правило, в бібліографії, може інколи допомогти визначення поліграфічного способу друку, яким здійснено тиражування. Про такі видання зарубіжної українки писала старший науковий співробітник цього відділу Н. Г. Солонська, а про нотні видання, розмножені фотомеханічним способом, – науковий співробітник відділу музичних фондів І. В. Савченко [14].

Що до музичних пам'яток, дуже цікавим є досвід інших науковців відділу музичних фондів НБУВ. Зокрема, молодший науковий співробітник О. А. Цибульська розкрила особливості атрибуції платівок раннього періоду звукозапису на прикладі раритетної грамплатівки 1906 р., як встановила дослідниця, із записом голосу Адама Дідура (1873–1946) [15]. Вона переконливо довела, що бібліографічна робота зі старовинними грамплатівками вимагає від каталогізатора додаткових знань з історії звукозапису, творчого підходу до справи, адже необхідно продумати і забезпечити користувачів специфічними характеристиками і додатковими точками доступу для пошуку. Для атрибуції давніх грамплатівок, на етикетці яких обмаль інформації, використовуються різні спеціалізовані правила та інструкції опису нот і звукозаписів; досліджено досвід колег-бібліографів з різних країн, розроблено схему, за якою ведеться науковий опис грамплатівок раннього періоду звукозапису у відділі музичних фондів НБУВ.

Надзвичайно цікавим є також досвід спеціалістів музичного відділу у визначенні авторства музичних творів. Так, О. А. Цибульська звернула увагу на складності та особливості ідентифікації авторів-однофамільців на прикладі музикантів Штраусів, серед яких найвідоміші: родичі Йоганн

Штраус (батько), його сини Йоганн, Йозеф, Едуард, онуки Йоганн і Едуард. Усі вони жили в XIX ст. у Відні, всі писали танцювальну музику. Зрозуміло, потрібно в описах додавати ідентифікуючі ознаки, щоб розрізнити композиторів. Крім того, існували композитори-одно-фамільці: Ріхард Штраус, Оскар Штраус. Отже, як підкреслила авторка дослідження, для здійснення атрибуції нотних видань сучасний бібліограф-музикознавець має володіти інформацією про історичний контент музичних пам'яток та вміти розшукувати біографічні відомості про авторів-композиторів і їхню творчість [16].

Інший приклад ідентифікації композитора, музичні твори якого публікувалися в Києві, Ялті, Москві, Санкт-Петербурзі, Варшаві, Парижі на початку XX ст. лише з його ініціалами, продемонстрували Л. В. Івченко та Є. В. Кожушко. За нотними виданнями з відділу музичних фондів НБУВ, видавничими каталогами, рекламою, проспектами серій, інформацією з електронних каталогів бібліотек, листуванням та мемуарами їм вдалося визначити, що Семен Харитонович Векслер і «французький» Серж Векслер – одна особа; уперше складено перелік його творів [17]. Молодший науковий співробітник С. А. Літвінова розкрила складність проведення атрибуції літературних текстів симфонічних та кантатно-ораторіальних жанрів із колекції «Музичний фонд України», що була передана до НБУВ у 1994 р. Такі твори, зазначила авторка, мають лібрето, основою якого є від одного до п'ятнадцяти різних літературних джерел, можливі найрізноманітніші комбінації текстів, може бути використано вірші різних поетів, тексти з Біблії, українські народні пісні тощо [18].

Проблема визначення авторства, як бачимо, має свою специфіку, що залежить від певної епохи, історичних реалій та певних традицій зазначення авторства, а також, безперечно, – від жанрів творів і відповідних видань. Так, вивчаючи стиль бароко в українських стародруках, О. Ю. Курганова порушила проблему визначення авторів епіграм та віршів в українській книжковій культурі XVII ст. через текстологічну атрибуцію [19].

Крім книжкових і нотних пам'яток, атрибуції потребують і аркушеві видання – політичні історичні листівки, поштівки, портрети, що теж зберігаються у різновидових фондах підрозділів Інституту книгознавства НБУВ. Зокрема, аркушеві видання доби української революції 1917–1918 рр. атрибутували науковці К. Ю. Жбанова та О. Ф. Шорсткіна [20]. У публікаціях співробітників відділу образотворчих мистецтв розкривається специфіка атрибуції видових поштових листівок кінця

XIX – першої третини XX ст. і гравірованих портретів XVI–XVIII ст. [21, 22]. Атрибуції екслібрисів і автографів на примірниках відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій присвятила низку публікацій науковий співробітник Т. А. Якубова.

І в процесі практичної роботи з ретроспективними фондами, займаючись реконструкцією історико-культурних зібрань, і під час відповідних досліджень, співробітники Інституту книгознавства НБУВ звертали увагу і вивчали питання, звідки, з яких давніх бібліотек походять ті чи інші примірники, як атрибутувати книги певної колекції, відновити пам'ять про історію книжкової культури і бібліотечної спадщини України. Серед таких тем можемо виділити дослідження старших наукових співробітників Т. Є. Мяскової та Н. Г. Солонської, молодших наукових співробітників А. В. Шпаргало та І. О. Гуржій тощо [23–25].

Інститут книгознавства двічі проводив засідання секцій, присвячені різним проблемам атрибуції бібліотечних пам'яток на міжнародних конференціях [26, 27], де відбувся обмін досвідом, апробовано серед спеціалістів інформацію про цікаві здобутки в цій ділянці, висловлено гіпотези з історії книги та книжкової культури. Головний результат таких заходів – спонукати колег до подібних досліджень ретроспективних фондів з метою створення достовірної історії книги та книговидання. Такі науково-прикладні історико-книгознавчі дослідження дають ґрунт для теоретичних узагальнень, одне з яких – доведення, що атрибуція книжкових та інших бібліотечних пам'яток, рідкісних і цінних видань є актуальним напрямом книгознавчих досліджень, що ґрунтується на реальних джерелах – ретроспективних історико-культурних фондах великих бібліотек [28].

Висновки. Проведення дослідження демонструє наявність значного досвіду і пріоритет книгознавчої школи Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в галузі атрибуції книжкових та інших пам'яток історії та культури як за кількістю відповідних публікацій, так і за рівнем наукових студій, методикою проведення. Розглянутий напрям діяльності та наукових студій є актуальним і важливим.

Список бібліографічних посилань

1. Кириличні стародруки 15–17 ст. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського : каталог / уклад. Н. П. Бондар, Р. Є. Кисельов, за участю Т. М. Росовецької. Київ, 2008. 232 с., 44 арк., іл.; Бондар Н. П. Видання Івана Федорова та Петра Мстиславця з фондів Національної

бібліотеки України імені В. І. Вернадського: дослідження, попримірниковий опис. Київ, 2012. 311 с., іл.

2. Бондар Н. П. З досвіду атрибуції кириличних видань НБУВ: міфічне львівське Євангеліє 1683 р. друкарні Львівського братства. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2002. Вип. 7. С. 42–51; Її ж. До атрибуції стародруків: псевдоунікальний київський примірник видання «Символу віри» Афанасія Александрійського 1717 р. друкарні Києво-Печерської лаври. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2012. Вип. 16. С. 3–8; Її ж. Деякі зауваження до бібліографії українських кириличних стародруків XVIII ст. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2013. Вип. 17. С. 472–479; Її ж. Уточнення атрибуції власницьких та вкладних записів Йоаникія Галятовського. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек : матеріали Міжнарод. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.)*. Київ : НБУВ, 2017. С. 110–113.

3. Заболотна Н. В. Особливості атрибуції окремих кириличних видань без титульних аркушів. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек : матеріали Міжнарод. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.)*. Київ : НБУВ, 2017. С. 134–137.

4. Заболотная Н. В. Варианты изданий и типографские дополнения как свидетельство корректорской работы в типографии Почаевского Успенского монастыря XVIII ст. (на материалах фондов отдела старопечатных и редких книг Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского). *Федоровские чтения – 2009*. М., 2010. С. 108–118.

5. Рудакова Ю. К. Методика атрибуції дефектних видань, надрукованих латинським шрифтом. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2017. Вип. 21. С. 107–117.

6. Рудакова Ю. К. Використання ресурсів Internet для атрибуції стародруків (на прикладі атрибуції палеотипу). *Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів : матеріали Міжнарод. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2013 р.)*. Київ : НБУВ, 2013. С. 289–291; Її ж. Каталог українських стародруків Я. Запасака і Я. Ісаєвича як джерело атрибуції дефектних примірників латиношрифтих стародруків. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек : матеріали Міжнарод. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.)*. Київ : НБУВ, 2017. С. 156–160.

7. Рудакова Ю. К. Встановлення вихідних відомостей видання за художнім оформленням як один із шляхів атрибуції (на прикладі палеотипа). *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову*

epoxy : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2019 р.). Київ : НБУВ, 2019. Т. 1. С. 209–213.

8. Курганова О. Ю. Ідентифікатор «фінгерпринт» як елемент бібліографічного опису колекції Ельзевірів в електронному каталозі відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ. *Бібл. вісн.* 2015. № 2. С. 14–18; Її ж. Перспективність застосування ідентифікатора фінгерпринт при атрибуції латиношрифтних стародруків. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017). Київ : НБУВ, 2017. С. 144–147.

9. Ціборовська-Римарович І. О. Видання роману Ж. Ф. Мармонтеля «Інки, або Знищення держави Перу» з фальшивими вихідними даними: факти, гіпотези, аналіз друкарських особливостей примірників. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 47. С. 231–244.

10. Ціборовська-Римарович І. О. Контрафактні видання і видання без вихідних даних Луцької домініканської друкарні. *Острозький краєзнавчий збірник*. Острог, 2018. Вип. 10. С. 220–232; Її ж. Контрафактні політичні видання друкарні Луцького домініканського монастиря (1787–1836): друкарське виконання, атрибуція, суспільна потреба. *Видавничий рух в Україні: середовища, артефакти* : доп. і повідомл. Міжнар. наук. конф., Львів, 24–25 жовт. 2019 р. Львів, 2019. С. 33–35; Її ж. Контрафактне видання Луцької домініканської друкарні «Myśli polityczne dla Polski» (1790): історико-книгознавчий та друкарський аналіз. *Бібліотека. Наука. Комунікація* : 100-річчя Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 листоп. 2018 р.). Київ, 2018. С. 227–230.

11. Ковальчук Г. І. Специфіка атрибуції та експертизи рідкісних книг. *Наукова атрибуція творів мистецтва, експертиза та оцінка культурних цінностей* : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 24 жовт. 2019 р.). Київ : НАКККІМ, 2019. С. 67–71.

12. Бондарчук А. В. Рідкісні видання-підробки Карла Марії Зейппеля: проблеми атрибуції та збереження. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2012. Вип. 15. С. 172–182.

13. Антонюк Т. Д. Атрибуція замаскованих видань українського зарубіжжя. *Бібліотека, наука, комунікація. Актуальні тенденції у цифрову епоху* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2019 р.). Київ : НБУВ, 2019. Т. 1. С. 138–142.

14. Солонська Н. Г. Атрибуція видань української діаспори за способом поліграфічного виробництва: проблеми дефініцій та бібліографічного опису. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку*

наукових бібліотек : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.). Київ : НБУВ, 2017. С. 173–176; Савченко І. В. Особливості атрибуції нотних видань, надрукованих фотомеханічним способом у 20-х роках ХХ ст. *Там само*, С. 163–166.

15. Цибульська О. А. Колекція раритетних грамплатівок з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: особливості атрибуції та каталогізації. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2016. Вип. 44. С. 344–355.

16. Цибульська О. А. Композитори-однофамільці: з практики музичної бібліографії та атрибуції творів Штраусів. *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху : матеріали Міжнар. наук. конф. (8–10 жовтня 2019 р.)*. Київ : НБУВ, 2019. Т. 1. С. 239–242.

17. Івченко Л. В., Кожушко Є. В. Встановлення авторства музичних творів «безіменного» Векслера. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2019. Вип. 23. С. 36–55. <https://doi.org/10.15407/rksu.23.036>.

18. Літвінова С. А. Атрибуція літературних текстів у колекції «Музичний фонд України» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2019 р.)*. Київ : НБУВ, 2019. Т. 1. С. 178–181.

19. Курганова О. Ю. Цикл епіграм «Святому Дамаскіну вірши» в українській книжковій культурі ХVІІ ст.: проблема атрибуції. *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2019 р.)*. Київ : НБУВ, 2019. Т. 1. С. 174–178.

20. Жбанова К. Ю. Особливості атрибуції аркушевих видань української революційної доби 1917 р. з колекції листівок НБУВ. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.)*. Київ : НБУВ, 2017. С. 130–133; Шорсткіна О. Ф. Аркушеві видання доби Директорії УНР Кам'янець-Подільського періоду з колекції листівок Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: атрибуція та дослідження. *Там само*, С. 186–189; Лук'янець К. Ю., Шорсткіна О. Ф. Методологічні аспекти каталогізації аркушевих видань доби Української революції 1917–1921 рр. (на основі колекції листівок Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського). *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2018. Вип. 22. С. 581–590. <https://doi.org/10.15407/rksu.22.581>.

21. Гутник Л. М., Галькевич Т. А. Українська видова поштова листівка кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. з фондів НБУВ: атрибуція та науковий

опис. *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2019 р.)*. Київ : НБУВ, 2019. Т. 1. С. 152–156.

22. Юхимець Г. М., Цинковська І. І. Іконографічні дослідження як інструмент атрибуції гравірованих портретів XVI–XVIII ст. зібрання Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2019 р.)*. С. 257–261.

23. Мяскова Т. Є. Особливості атрибуції документів з історично сформованих зібрань та колекцій. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.)*. Київ : НБУВ, 2017. С. 150–153.

24. Шпаргало А. В. Книги з бібліотеки Павла Білецького-Носенка у фондах відділу стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та їх ідентифікація. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.)*. Київ : НБУВ, 2017. С. 189–192.

25. Солонська Н. Г. Атрибуція історичних бібліотек української спільноти Канади як фактор національної ідентичності. *Бібліотека, наука, комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху : матеріали Міжнар. наук. конф. (8–10 жовтня 2019 р., м. Київ)*. Київ : НБУВ, 2019. Т. 1. С. 226–230.

26. Ковальчук Г. І., Мяскова Т. Є. Атрибуція та експертиза рукописної та книжкової спадщини. *Бібл. вісн.* 2017. № 6. С. 44–45. 23.

27. Ковальчук Г. І., Мяскова Т. Є. Атрибуція й опис книжкових та інших документних пам'яток як складова наукових досліджень. *Бібл. вісн.* 2019. № 6. С. 56–57.

28. Ковальчук Г. И. Атрибуция и экспертиза редких книг как актуальное направление книговедческих исследований. *Берковские чтения – 2019. Книжная культура в контексте международных контактов : материалы V Междунар. науч. конф. (Пинск, 29–30 мая 2019 г.)*. Минск : ЦНБ НАН Беларуси; М. : ФГБУН НИЦ «Наука» РАН, 2019. С. 195–200.

References

1. Bondar, N. P., Kyselov, R. Ye. (Comp.). (2008). *Kyrylychni starodruky 15–17 st. u Natsionalnii bibliotetsi Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho* [Cyrillic old printed books of the 15 th-17 th centuries of V. I. Vernadsky National

Library of Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian]; Bondar, N. P. (2012). Vydannia Ivana Fedorova ta Petra Mstyslavtsia z fondiv Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Edition of Ivan Fedorov and Pyotr Mstislavets from the depository of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian].

2. Bondar, N. P. (2002). Z dosvidu atrybutsii kyrylychnykh vydan NBUV: mifichne lvivske Yevanheliie 1683 r. drukarni Lvivskoho bratstva [From the experience of attribution of Cyrillic editions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: mythical Lviv Gospel 1683 printing house of the Lviv Brotherhood]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy – Manuscript and Book Heritage of Ukraine*, 7, 42–51 [in Ukrainian]; Idem. (2012). Do atrybutsii starodrukiv: psevdounikalnyi kyivskyi prymirnyk vydannia «Symvolu viry» Afanasiia Aleksandriiskoho 1717 r. drukarni Kyievo-Pecherskoi lavry [To the attribution of old printed books: a pseudo-unique Kiev copy of the edition A Creed of Athanasius of Alexandria 1717 Printing House of the Kiev Pechersk Lavra]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy – Manuscript and Book Heritage of Ukraine*, 16, 3–8 [in Ukrainian]; Idem. (2013). Deiaki zauvazhennia do bibliohrafiï ukrainskykh kyrylychnykh starodrukiv XVIII st. [Some remarks to the bibliography of Ukrainian Cyrillic old printed books of the 18 th century]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy – Manuscript and Book Heritage of Ukraine*, 17, 472–479 [in Ukrainian]; Idem. (2017). Utochnennia atrybutsii vlasnytskykh ta vkladnykh zapysiv Yoanykiia Haliatovskoho [The amendment of Ioanykiy Galiatovsky's ownership and donation notes attribution]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Stratehichni zavdannia rozvytku naukovykh bibliotek: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (3–5 zhovtnia 2017, m. Kyiv) – Library. Science. Communications. Strategic Tasks of Scientific Libraries Development: materials of the international scientific conference (October 3–5, 2017, Kyiv)*. (pp. 110–113). Kyiv [in Ukrainian].

3. Zabolotna, N. V. (2017). Osoblyvosti atrybutsii okremykh kyrylychnykh vydan bez tytulnykh arkushiv [Specifity of the attribution of the separate cyrillic editions without title sheets]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Stratehichni zavdannia rozvytku naukovykh bibliotek: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (3–5 zhovtnia 2017, m. Kyiv) – Library. Science. Communications. Strategic Tasks of Scientific Libraries Development: materials of the international scientific conference (October 3–5, 2017, Kyiv)*. (pp. 134–137). Kyiv [in Ukrainian].

4. Zabolotnaia, N. V. (2010). Varianty izdaniï i tipografskie dopolneniia kak svidetelstvo korrektorskoi raboty v tipografii Pochaevskogo Uspenskogo

monastery XVIII st. (na materialakh fondov otдела staropechatnykh i redkikh knig Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskogo [Editions and typographic additions as evidence of corrective work in the printing house of the Pochayiv Dormition Monastery (based on the materials from the depository of the department of ancient printed books and rare editions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine)]. *Fedorovskie chteniia 2009 – Fedorov Readings 2009*, 108–118 [in Russian].

5. Rudakova, Yu. K. (2017). Metodyka atrybutsii defektnykh vydan, nadrukovanykh latynskym shryftom [Methods of attribution of defective copies printed with Roman type]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy – Manuscript and Book Heritage of Ukraine*, 21, 107–117. <https://doi.org/10.15407/rksu.21.107> [in Ukrainian].

6. Rudakova, Yu. K. (2013). Vykorystannia resursiv Internet dlia atrybutsii starodrukiv (na prykladi atrybutsii paleotypu) [Use of the Internet resources for attribution of ancient printed books (based on the example of a paleotype attribution)]. *Adaptatsiia zavdan i funktsii naukovoï biblioteki do vymoh rozvytku tsyfrovyykh informatsiinykh resursiv: materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (Kyiv, 8–10 zhovtnia 2013 r.) – *Adaptation of Tasks and Functions of Scientific Library to the Demands of Digital Informational Resources Development: materials of the international scientific conference* (Kyiv, October 8–10, 2013). (pp. 289–291). Kyiv [in Ukrainian]; Idem. (2017). Katalog ukrainskykh starodrukiv Ya. Zapaska i Ya. Isaievycha yak dzherelo atrybutsii defektnykh prymirnykh latynoshryftnykh starodrukiv [Catalogue of Ukrainian old printed books Ya. Zapaska and Ya. Isaievycha as a source of attribution of defective copies of old printed books with Latin fonts]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Stratehichni zavdannya rozvytku naukovykh bibliotek: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (3–5 zhovtnia 2017, m. Kyiv) – *Library. Science. Communications. Strategic Tasks of Scientific Libraries Development: materials of the international scientific conference* (October 3–5, 2017, Kyiv). (pp. 156–160). Kyiv [in Ukrainian].

7. Rudakova, Yu. K. (2019). Vstanovlennia vykhidnykh vidomostei vydannia za khudozhnim oformlenniam yak odyn iz shliakhiv atrybutsii (na prykladi paleotypa) [Establishment of date-line of the publication through artistic design as one of the primary ways of attribution (based on an example of a paleotype)]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: aktualni tendentsii u tsyfrovu epokhu: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (Kyiv, 8–10 zhovtnia 2019 r.) – *Library. Science. Communication: Relevant Tendencies in the Digital Era: materials of the international scientific conference* (Kyiv, October 8–10, 2019). (pp. 209–213). Kyiv, 1 [in Ukrainian].

8. Kurhanova, O. Yu. (2015). Identyfikator «finherprynt» yak element bibliohrafichnoho opysu kolektsii Elseviriv v elektronnomu katalogi viddilu starodrukiv ta ridkisnykh vydan NBUV [«Fingerprint» identifier as the element of bibliographic description of Elseviers' collection in the electronic catalogue of the department of ancient printed books and rare editions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine]. *Bibliotechnyi visnyk – Library Bulletin*, 2, 14–18 [in Ukrainian]; Idem. (2017). Perspektyvnist zastosuvannya identyfikatora finherprynt pry atrybutsii latynoshryftnykh starodrukiv [Perspectives of using fingerprint identifier when attributing old printed books with Latin fonts]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Stratehichni zavdannia rozvytku naukovykh bibliotek: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (3–5 zhovtnia 2017, m. Kyiv) – *Library. Science. Communication. Strategic Tasks of Scientific Libraries Development: materials of the international scientific conference* (October 3–5, 2017, Kyiv). (pp. 144–147). Kyiv [in Ukrainian].

9. Tsiborovska-Rymarovych, I. O. (2017). Vydannia romanu Zh. F. Marmontelia «Inky, abo Znyshchennia derzhavy Peru» z falshyvymy vykhidnymy danymy: fakty, hipotezy, analiz drukarskykh osoblyvostei prymirnykhiv [Publication of J. F. Marmontel «Incas or destruction of the Peru state» with counterfeit date-line: facts, hypotheses, analysis of printed peculiarities of the copies]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 47, 231–244. <https://doi.org/10.15407/np.47.231> [in Ukrainian].

10. Tsiborovska-Rymarovych, I. O. (2018). Kontrafaktni vydannia i vydannia bez vykhidnykh danykh Lutskoi dominikanskoï drukarni [Counterfeit publications and publications without initial data of the printing house of the Lutsk Dominican]. *Ostrozkyi kraieznavchyi zbirnyk – Ostrog Local History Readings*, 10, 220–232 [in Ukrainian]; Idem. (2019). Kontrafaktni politychni vydannia drukarni Lutskoho dominikanskoho monastyria (1787–1836): drukarske vykonannia, atrybutsiia, suspilna potreba [Counterfeit political publications of Lutsk Dominican monastery printing house (1787–1836): printing execution, attribution, social need]. *Vydavnychyï rukh v Ukraini: seredovyshcha, artefakty: dopovidi i povidomlennia Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (Lviv, 24–25 zhovtnia 2019 r.) – *Publication Movement in Ukraine: Environments, Artefacts: reports and messages of the International scientific conference* (October 24–25, 2019, Lviv). (pp. 33–35). Lviv [in Ukrainian]; Idem. (2018). Kontrafaktne vydannia Lutskoi Dominikanskoï drukarni «Mysli polityczine dla Polski» (1790): istoryko-knyhoznavchyi ta drukarskyi analiz [Pirated edition «mysli polityczne dla polski» (1790) from the lutsk dominican printing-house: historical book-science and typographical

analysis]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: 100-richchia Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (6–8 lystopada 2018, m. Kyiv) – *Library. Science. Communication: 100 th Anniversary of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*: materials of the international scientific conference (November 6–8, 2018, Kyiv). (pp. 227–230). Kyiv [in Ukrainian].

11. Kovalchuk, H. I. (2019). Spetsyfika atrybutsii ta ekspertyzy ridkisnykh knyh [Specifics of attribution and examination of rare books]. *Naukova atrybutsiia tvoriv mystetstva, ekspertyza ta otsinka kulturnykh tsinnosti: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii* (24 zhovtnia, 2019, Kyiv) – *Scientific Attribution of Works of Art, Examination and Evaluation of Cultural Values*: materials of the scientific and practical conference (October 24, 2019, Kyiv). (pp. 67–71). Kyiv [in Ukrainian].

12. Bondarchuk, A. V. (2012). Ridkisini vydannia-pidrobky Karla Marii Zeippelia: problemy atrybutsii ta zberezhenntia [Rare editions-forgeries of Karl Maria Zeippel: problems of attribution and preservation]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy – Manuscript and Book Heritage of Ukraine*, 15, 172–182 [in Ukrainian].

13. Antoniuk, T. D. (2019). Atrybutsiia zamaskovanykh vydan ukrainskoho zarubizhzhia [Attribution of disguised editions of ukrainian foreigners]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: aktualni tendentsii u tsyfrovu epokhu*: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (Kyiv, 8–10 zhovtnia 2019 r.) – *Library. Science. Communication: Relevant Tendencies in the Digital Era*: materials of the international scientific conference (Kyiv, October 8–10, 2019). (pp. 138–142). Kyiv, 1 [in Ukrainian].

14. Solonska, N. H. (2017). Atrybutsiia vydan ukrainskoi diaspory za sposobom polihrafichnoho vyrobnytstva: problemy definitsii ta bibliohrafichnoho opysu [Attribution of Ukrainian diaspora publications according to the method of printing production: problems of definitions and bibliographic description]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Stratehichni zavdannia rozvytku naukovykh bibliotek*: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (3–5 zhovtnia 2017, m. Kyiv) – *Library. Science. Communications. Strategic Tasks of Scientific Libraries Development*: materials of the international scientific conference (October 3–5, 2017, Kyiv). (pp. 173–176). Kyiv [in Ukrainian]; Savchenko, I. V. Osoblyvosti atrybutsii notnykh vydan, nadrukovanykh fotomekhanichnym sposobom u 20-kh rokakh XX st. [Features of attribution of musical editions printed by the photomechanical method in the 1920 s.]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Stratehichni zavdannia rozvytku naukovykh bibliotek*: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (3–5 zhovtnia 2017, m. Kyiv) – *Library. Science. Commu-*

nications. Strategic Tasks of Sientific Libraries Development: materials of the international scientific conference (October 3–5, 2017, Kyiv). (pp. 163–166). Kyiv [in Ukrainian].

15. Tsybul'ska, O. A. (2016). Kolektsiia raryetnykh hramplativok z fondiv Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernad'skoho: osoblyvosti atrybutsii ta katalohizatsii [The collection of rare records from funds of Vernadsky National Library of Ukraine: specific methods of attribution and the bibliographic description]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernad'skoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 44, 344–355 [in Ukrainian].

16. Tsybul'ska, O. A. (2019). Kompozytory-odnofamiltsi: z praktyky muzychnoi bibliohrafiia ta atrybutsii tvoriv Shtrausiv [Composers-namesake: from practice of musical bibliography and attribution musical works of strauss]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: aktualni tendentsii u tsyfrovu epokhu: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (Kyiv, 8–10 zhovtnia 2019 r.) – Library. Science. Communication: Relevant Tendencies in the Digital Era: materials of the international scientific conference (Kyiv, October 8–10, 2019). (pp. 239–242). Kyiv, 1 [in Ukrainian].*

17. Ivchenko, L. V., Kozhushko, Ye. V. (2019). Vstanovlennia avtorstva muzychnykh tvoriv «bezimennoho» Vekslera [Authorship of musical works («nameless Weksler»)]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy – Manuscript and Book Heritage of Ukraine*, 23, 36–55. <https://doi.org/10.15407/rksu.23.036> [in Ukrainian].

18. Litvinova, S. A. (2019). Atrybutsiia literaturnykh tekstiv u kolektsii «Muzychnyi fond Ukrainy» Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernad'skoho [Attribution of literary texts in the collection «music fund of ukraine» of VNLU]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: aktualni tendentsii u tsyfrovu epokhu: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (Kyiv, 8–10 zhovtnia 2019 r.) – Library. Science. Communication: Relevant Tendencies in the Digital Era: materials of the international scientific conference (Kyiv, October 8–10, 2019). (pp. 178–181). Kyiv, 1 [in Ukrainian].*

19. Kurhanova, O. Yu. (2019). Tsykl epihram «Sviatomu Damaskinu virshy» v ukrainskii knyzhkovii kulturi XVII st.: problema atrybutsii [The epigram cycle «to saint damascene verses» in ukrainian book culture of 17 th c.: the issue of attribution]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: aktualni tendentsii u tsyfrovu epokhu: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (Kyiv, 8–10 zhovtnia 2019 r.) – Library. Science. Communication: Relevant Tendencies in the Digital Era: materials of the international scientific conference (Kyiv, October 8–10, 2019). (pp. 174–178). Kyiv, 1 [in Ukrainian].*

20. Zhbanova, K. Yu. (2017). Osoblyvosti atrybutsii arkushevykh vydan ukrainskoi revoliutsiinoi doby 1917 r. z kolektsii lystivok NBUV [Features of attribution of one-sheet editions of Ukrainian Revolution of 1917 from the leaflets collection of Vernadsky National Library of Ukraine]]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Stratehichni zavdannia rozvytku naukovykh bibliotek: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (3–5 zhovtnia 2017, m. Kyiv) – *Library. Science. Communications. Strategic Tasks of Scientific Libraries Development: materials of the international scientific conference* (October 3–5, 2017, Kyiv). (pp. 130–133). Kyiv [in Ukrainian]; Shorstkina, O. F. (2017). Arkushevi vydannia doby Dyrektorii UNR Kamianets-Podil'skoho periodu z kolektsii lystivok Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: atrybutsiia ta doslidzhennia [One-sheet editions of the Directory of the Ukrainian National Republic Kamianets-Podil'skyi period from the leaflets collection of Vernadsky National Library of Ukraine: attribution and research]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Stratehichni zavdannia rozvytku naukovykh bibliotek: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (3–5 zhovtnia 2017, m. Kyiv) – *Library. Science. Communications. Strategic Tasks of Scientific Libraries Development: materials of the international scientific conference* (October 3–5, 2017, Kyiv). (pp. 186–189). Kyiv [in Ukrainian]; Lukianets, K. Yu., Shorstkina, O. F. (2018). Metodolohichni aspekty katalohizatsii arkushevykh vydan doby Ukrainkoi revoliutsii 1917–1921 rr. (na osnovi kolektsii lystivok Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho) [Methodological aspects of cataloging of one-sheet editions of the period of Ukrainian Revolution of 1917–1921 (by the leaflets collection of Vernadsky National Library of Ukraine)]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy – Manuscript and Book Heritage of Ukraine*, 22, 581–590. <https://doi.org/10.15407/rksu.22.581> [in Ukrainian].

21. Hutnyk, L. M., Halkevych, T. A. (2019). Ukrainska vydova poshtova lystivka kintsia XIX – pershoi tretyny XX st. z fondiv NBUV: atrybutsiia ta naukovyi opys [Ukrainian postcards views the end of the 19 of the first 20 th century from V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: attribution and scientific description]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: aktualni tendentsii u tsyfrovu epokhu: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (Kyiv, 8–10 zhovtnia 2019 r.) – *Library. Science. Communication: Relevant Tendencies in the Digital Era: materials of the international scientific conference* (Kyiv, October 8–10, 2019). (pp. 152–156). Kyiv, 1 [in Ukrainian].

22. Yuhymets, H. M., Tsynkovska, I. I. (2019). Ikonohrafichni doslidzhennia yak instrument atrybutsii hravirovanykh portretiv XVI–XVIII st. zibrannia Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Icono-

graphic researches as an attribution tool graved portraits XVI–XVIII Art. meetings V. I. Vernadsky National Library of Ukraine]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: aktualni tendentsii u tsyfrovu epokhu: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (Kyiv, 8–10 zhovtnia 2019 r.) – *Library. Science. Communication: Relevant Tendencies in the Digital Era: materials of the international scientific conference* (Kyiv, October 8–10, 2019). (pp. 257–261). Kyiv, 1 [in Ukrainian].

23. Miaskova, T. Ye. (2017). Osoblyvosti atrybutsii dokumentiv z istorychno sformovanykh zibran ta kolektsii [Attribution features for documents from historically formed gatherings and collections]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Stratehichni zavdannia rozvytku naukovykh bibliotek: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (3–5 zhovtnia 2017, m. Kyiv) – *Library. Science. Communications. Strategic Tasks of Scientific Libraries Development: materials of the international scientific conference* (October 3–5, 2017, Kyiv). (pp. 150–153). Kyiv [in Ukrainian].

24. Shparhalo, A. V. Knyhy z biblioteky Pavla Biletskoho-Nosenka u fondakh viddilu starodrukiv ta ridkisnykh vydan Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho ta yikh identyfikatsiia [The books of Pavlo Biletsky-Nosenko's collection in the funds of the old-printed books and rare editions department Vernadsky National Library of Ukraine and their identification]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Stratehichni zavdannia rozvytku naukovykh bibliotek: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (3–5 zhovtnia 2017, m. Kyiv) – *Library. Science. Communications. Strategic Tasks of Scientific Libraries Development: materials of the international scientific conference* (October 3–5, 2017, Kyiv). (pp. 189–192). Kyiv [in Ukrainian].

25. Solonska, N. H. (2019). Atrybutsiia istorychnykh bibliotek ukrainskoi spilnoty Kanady yak faktor natsionalnoi identychnosti [Attribution of historical library of the ukrainian canada community as a factor of national identity]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: aktualni tendentsii u tsyfrovu epokhu: materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (Kyiv, 8–10 zhovtnia 2019 r.) – *Library. Science. Communication: Relevant Tendencies in the Digital Era: materials of the international scientific conference* (Kyiv, October 8–10, 2019)]. (pp. 226–230). Kyiv, 1 [in Ukrainian].

26. Kovalchuk, H. I., Miaskova, T. Ye. (2017). Atrybutsiia ta ekspertyza rukopysnoi ta knyzhkovoi spadshchyny [Attribution and examination of manuscript and book heritage]. *Bibliotechnyi visnyk – Library Bulletin*, 6, 44–45 [in Ukrainian].

27. Kovalchuk, H. I., Miaskova, T. Ye. (2019). Atrybutsiia y opys knyzh-

kovykh ta inshykh dokumentnykh pamiatok yak skladova naukovykh doslidzhen [Attribution and description of book and other documentary artifacts as a component of scientific research]. *Bibliotechnyi visnyk – Library Bulletin*, 6, 56–57 [in Ukrainian].

28.Kovalchuk, H. I. (2019). Atributciia i ekspertiza redkikh knig kak aktualnoe napravlenie knigovedcheskikh issledovaniï [Attribution and examination of rare books as the current direction of bibliological research]. *Berkovskie chteniia – 2019. Knizhnaia kultura v kontekste mezhdunarodnykh kontaktov: materialy V mezhdunarodnoi nauchnoi konferentsii – Berkovskye Chteniya – 2019. Book Culture in the Context of International Contacts: materials of the V international scientific conference.* (pp. 195–200). Minsk [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 06.11.2020.

Halyna Kovalchuk,

Dr. Sci. (History), Professor,

Director, Institute of Book Studies,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: kovalchuk@nbuv.gov.ua

<https://orcid.org/0000-0001-8843-584>

Attribution of Rare Printed Books

at V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

The article presents some results of activity in attributions of printed ancient and different kinds of rare books that had been considered in publications by researchers of the Institute of Book Studies at V. I. Vernadsky National Library of Ukraine in recent years. By attributions of rare printed books we mean discerning of original information (author, title, place and time of publications) on defect (partial, incomplete, damaged) issues and editions without proper original data. The publications had been structured according to different kinds of editions, profiles of activities of the Institute of Book Studies departments and also according to styles of attribution: identification of authorship and time of the publication, discovering false copies have also been taken into consideration; the importance of watermark researches, Internet resources, identification of ownership marks for clarification of the origins of issues from certain historical collections. As an example we have considered the attribution of old printed books in Cyrillic and Latin scripts, the role of fingerprint identification for old printed books attribution, contrafacting Berdychiv and Lutsk printed books of the 18th century within V. I. Vernadsky National Library of Ukraine collection; attribution of editions of printed reproductions; problems of attribution of rare records, authorship of music

works; attribution of sheet documents – political proclamations, postcards, engraving portraits of the 17–19th centuries. The research exposes considerable experience and priority of research school which formed in the Institute of Book Studies at V. I. Vernadsky National Library of Ukraine in the field of attribution of rare printed books and other documents of history and culture. This is evidenced either by the number of publications or by the very level of scholars' studies and methods of attribution they use. The importance of the above mentioned methods are proved.

Keywords: attribution, rare printed books, V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, Institute of Book Studies.